

פרטי כל מס' 3/61
מישיבת ועדת הכספים

ביום ח' באייר תשי"א - 14.5.51

נוכחים:

היזר ד. א. פוקס
א. מ. גניחובסקי
ב. רפסור
ד"ר י. בדר
א. בהיר
פ. נפתלי
ד"ר א. גרנות
א. הרצפלד

מוזמנים:

ד. הורוביץ - מנהל משרד האוצר
מ. זגני - החשב הכללי
מ. אלון - מזכיר הועדה
ש. ספיבק - מטעם משרד האוצר.

סדר היום:

- א. חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב.
- ב. תקציב הבטחון.
- ג. דין וחשבון מבקר המדינה.
- ד. שאילתות ותשובות:
 1. יבוא ללא תשלום;
 2. הורדת שער הדולר;
 3. הסכסוך בענין הבירה;
 4. השימוש בכספי מלווה העצמאות;
 5. הלוואה בסכום 14,000,000 דולר;
 6. שטרי חסכון צמודי דולר;
 7. ייסוד והרכב חברה לשיכון;
 8. הלוואה בסכום 55,000,000 דולר מהבנק ליצוא ויבוא;
 9. חברת האשלג;
 10. סתן ערבות להלוואה לעליית הנוער בסכום של 250,000 ל"י.
 11. הגברת האשראי ב-10% ממלוה שטרי חסון צמודי דולר.
- ה. מסירת ידיעות על תוצאות שליחותו של מר הורוביץ לחוץ לארץ.
- ו. תקציב הבחירות.
- ז. סתן ערבות לסוכנות.
- ח. סתן ערבות לטכניון.

ישיבת ועדת הכספים
14.5.51

רט / יב

א. חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב:

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מקדם בכרחה את חברי הועדה, לאחר הפגרה, ומקווה שאספו כוח להמשכת העבודה.

אחד הנושאים על-סדר יומה של הועדה, היא חלוקת התוספת המיוחדת לתקציב, הצריכה להיעשות על-ידי ועדת-הכספים.

ד. הורוביץ:

בענין זה נתגלעו חילוקי דעות חריפים מאד בתוך הממשלה, בעיקר עם שר-החינוך והתרבות. חלוקת התוספת המיוחדת צריכה לעבור את הממשלה. הענין נדחה בינתיים. קרוב לודאי שלא יסכפו בנושא זה בישיבת הממשלה שתתקיים ביום חמישי, והסיכום ייעשה בשבוע הבא. מבחינה שלי, רצוי ששר-האוצר יהיה נוכח בזמן הדיון על חלוקת התוספת לתקציב, מאחר שישנם חילוקי דעות בתוך הממשלה, והדבר הגיע לידי התנגשות חריפה. שר האוצר ישוב בעוד שבועיים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מעונין שהועדה לא תועמד בפני עובדות פוגסרות ביחס לתוספת המיוחדת. אני כולל בזה גם קבלת אנשים חדשים למשרדים.

ד. הורוביץ:

שאוצר מעונין בשאלה זו מאד. פטיבה זו אני מעונין להשהות את ההחלטה על חלוקת התוספת בממשלה על לשבנו של שר-האוצר, כי שר-האוצר יעמוד על-כך שיקיימו את הקו שהוחלט עליו בוועדת-הכספים בנדון זה. לפי שעה אנו פועלים לפי הפרינציפ שנתקבל. אם תבוא החלטה הממשלה אשר תכריח אותנו לשנות את מדיניותנו בנדון זה, נביא את השאלה לוועדת-הכספים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אם-כך, אנו מוכרחים לדחות את הדיון על חלוקת התוספת, עד לאחר שנקבל את מסקנות הממשלה בענין זה.

ב. תקציב הבטחון:

היו"ר ד.צ. פנקס: קבלנו תקציב בטחון לחודשיים, בסכום כולל. אני חושש שלא נספיק לגמור את הדיונים על פירוש תקציב הבטחון לפני סוף יוני. לכן אני מציע שהאוצר יבוא אלינו בהצעה לאשר תקציב בטחון בסכום כולל עד סוף יוני. בפסח ששה שבועות, נוכל לעבד את הפרטים.

ג. דו"ח מבקר המדינה:

ההחלטות על

היו"ר ד.צ. פנקס: דו"ח מבקר המדינה צריכת להיות מועברת לכנסת לא יאוחר מאמצע יוני. עברו 30 היום הניתנים לשר-האוצר לשם תשובה על הדו"ח בקשר לאופטרופוס ולרכנת. הייתי רוצה שתאיה הקדה על שפירת התאריכים.

עבודת ההדפסה מסתיימת, והחומר ייפסד לוועדה

פ. זנגר:

בהקדמה.

ד. שמילות ותשובות:

1. יבוא ללא תשלום:

ה

הי"ר ד. צ. פנקס: נוכחתי לדעת שהמחלקה ליבוא ללא תשלום אינה שומרת על הכלל של הפרדה בין המשקיע הנותן את הדולרים ביבוא ללא תשלום לבין האינטרסנט המעוניין ביבוא. שמעתי על איש פרטי שאמר לו ללכת להפסד לעצמו משקיע, ויש לי ידיעה ברורה שדבר זה נאמר לפוסד סובייזיסלי, בכתב, מר דוק קיבל מכתב מחלקה זו, בו נאמר לו שיהיו לו חפרי בנין אם ימצא משקיעים. ברצוני לדעת אם דבר זה נעשה על דעת האוצר.

2. הנרות שער הדולר:

הי"ר ד. צ. פנקס: אני רוצה לברך את האוצר על החלטתו להוריד את שער הדולר עד 99 גרוש. כשהיה כאן שר האוצר, דובר על פעולה בפיוון זה, אם תהיה אפשרות לכך. אני מקווה שתהיה אפשרות להבא להוריד את שער הדולר עוד יותר. אני שמח לציין שהעצבנות בציבור לגבי הנרדה נוספת של ערך הלירה, פגה במקצת. אני מקווה שיחול שיפור בשטח הפחירים והעבודה במדינה, כי אם לא נסדיר את הדברים האלה, נידרדר לסדרון.

3. הסכום בענין הבירה:

א. ס. גניחובסקי: ברצוני לדעת, מה עושה האוצר בקשר לסכום עם בית החרושת "נשר" בקשר לבירה. האוצר הוא צד מעוניין בענין זה, כי הוא מקבל תשלום עבור הבירה הנמכרת. כמה הפסיד האוצר מהסכום הקיים? מה חושב לעשות האוצר בענין זה?

4. השימוש בכספי פלווה העצמאות:

ד"ר י. בדר: הממשלה זכתה, או תזכה בעתיד הקרוב, ברבבות טיליונים דולרים באמריקה, מטלווה העצמאות. האם הממשלה עומדת להביא לכנסת הצעת חוק תקציבי בנוגע להוצאות מן הכספים האלה, שהם כספי המדינה באופן ישיר, כספים שיוחזרו פעם מכספי משלם המסים? באיזה אופן חושבת הממשלה בדרך כלל להשתמש בכספים אלה? איני שואל על החלוקה הטעמית של הכספים ועל צורת ההוצאות, אלא על הפרוצדורה. איני חושב שסמכות הכנסת פוגבלת להחליט רק על התקציב השוטף ושאר פרקעין.

5. הלוואה בפנחם 14,000,000 דולר:

הי"ר ד. צ. פנקס: פורטם בעתונות שטר הורוביץ השיג הלוואה של 14,000,000 דולר. באיזו צורה הושג הכסף? האם שיעבדו, לשם השגתו, כספי פלווה העצמאות?
6. שטרי חסכון צמודי דולר:

7. רשור: האם אפשר לשפוע פרטים על התפתחות העניינים בקשר למכירת שטרי חסכון צמודי דולר?

6) ייסוד והרכב חברה לשיכון:

א. מ. גניחובסקי: היתה בעתונות ידיעה על ייסוד חברה לשיכון שהחלטנו עליה בקשר עם ההלוואה של 5 מיליון דולר. הוחלט בזמנו שועדת הכספים תדון על הרכב החברה. היתה ידיעה, כאילו החברה שנוסדה היא מסלתיית בחלקה. האם יש לממשלה הצעה בנוגע להיקף החברה? האם אפשר לראות את החוזה?

7) הלוואה בסכום 35 מיליון דולר מהבנק לייצוא וייבוא:

ש. דיין: מה בדבר ההלוואה של 35 מיליון דולר מהבנק לייבוא וייצוא, שבאשר לנו בזמנו שאישרו אותה? האם הסכומים כבר מגיעים בצורה זו או אחרת? האם מובטח הדבר, שסכומים אלה יוצאו אך ורק לשם ביטוס החקלאים החדשים?

ד. הורוביץ: לא אוכל להשיב על כל השאלות במידה מסביעה רצון, כי חזרתי לא מזמן מחו"ל, ואם כי נכנסתי כבר לעבודה, הגרמנים הרי בדברייאחדים לא אוכל עדיין לפסור אינפורמציה מלאה.

אתחיל בשאלת היבוא ללא תשלום. ברור לי שמכתב כזה, כמו שסיפר עליו היושב ראש, אינו לפי רוח הוראות הממשלה. אני אברר את הדבר, ואמן הוראות לא לחזור על תקלות כאלה בעתיד.

בענין הורדת הקורס של הדולר נתתי הוראות על יסוד שיקולים אחדים. מצאתי שאפשר להשיג כספים בקורס יותר נמוך ממאז ועשרה. הקורס שנקבע לפני כן. הורדת הקורס מוצדקת, והיא לא תקטין בפידה ניכרת את זרם הכספים. עובדה היא שערב ההורדה נעשתה טראנסאקציה בסכום גדול. כיום נכנסים כספים גם בקורס הנמוך יותר. בייחוד לנוכח ההד החיובי של מלווה העצמאות, ולנוכח תופעות חיוביות אחרות, היתה הצדקה להורדת הקורס, אשר עתה נתינת בעתיד - כך אני מקווה - תוצאות טובות.

בענין הכירה אני חושב לברר את הפרטים עם המחלקה למכס ובלו.

8) חברת האשלג:

א. מ. גניחובסקי: מה ההתפתחות בענין חברת האשלג? מתי נקבל אינפורמציה בענין זה?

ד. הורוביץ: כרגע אין התפתחות נוספת בשאלת חברת האשלג. ייתכן שד האוצר ייפגש עם אנשים המעוניינים בחוץ לארץ, ונוכל לשמוע על התפתחות נוספת בששח זה אחרי שובו ארצה. אני נמצא בקורס העניינים הנוגעים לחברת האשלג, אך פחוץ לקורספונדוציה המעשית-העניינית, ואין לי כל חומר אשר יצדיק ססירת דין וחשבון מיוחד, מלבד זאת שלמי אינפורמציה סודית שנמסרה לנו, יש נשיה מצד עבר הירדן לבשל את הקונצסיה. אם יבוא ביסול כזה נעמוד בפני מצב חדש, בקשר עם אספקת המים המתוקים ובקשר עם הבדיכות וכו'. אני בטוח שהקונצסיה תבוטל. אינפורמציה זו שקיבלתי היא סודית, וקיבלתי בעקיפין.

האינפורמציה המסמית היחידה שאני יכול לפטור בענין זה היא שהדבר היחיד המסמי הנעשה בשטח זה הוא סלידת הכביש. אנו מתקשים בשטח זה באופן המניח את הדעת, וכנראה שהכביש יהיה מוכן לפני שאפשר יהיה להתחיל בחידוש המפעל.

לא אוכל להגיד כדוע, מה היא הצורה הלגיטימית בקשר עם פלווה העצמאות. אני חושב שזוהי פרובלמטיקה של שר האוצר לעשות זאת. הוא הבטיח להביא את הענין לכנסת, והוא יצטרך להשיב על שאלה זו.

לפי פלווה העצמאות, אנו מתחייבים לעשות השקעות מסוימות, אשר צריכות, בסך הכל, להתאים לסכום הפלווה. ההשקעות תהיינה השקעות פרודוקטיביות המשפיעות באופן ישיר על מאזן התשלומים בארץ. ברור שלא מאה אחוזים של השקעה היא השקעה במטבע זר. יש תמיד שני אלימנטים בהשקעה - אלימנט של מטבע זר הדרוש לרכישת מכונות חפרי בנין וכו', ואלימנט של מטבע מקומי, להקמת הבנין, לאינסטלציה וכו'. בכל השקעה, האלימנטים האלה הם שונים ביחס. ייתכן מאוד שבמפעל מסויים יהיה צורך בהשקעה של 50% במטבע זר. נניח באופן שרירותי שתהיה השקעה של 50,000,000 דולר, לצורך, חפרי בנין וכו'. אנו נצטרך להוציא סכום מקביל במטבע מקומי, לאותם המפעלים. הכוונה היא למכור את המטבע הזר בשביל קניות, ולהשקיע במטבע מקומי. אנו מתחייבים להשקיע בכל מפעל את האקויוולנט. אם הפועל עובד בהקמת בנין, הוא צרכן למטבע זר, אולם לעת עתה אינו מייצר דבר במקום המטבע הזר המוצא. בינתיים יש צורך לפרנסו. יוצא מכך שגם התצרוכת הנכנסת לשם קיום האנשים, היא חלק מן האינבנטיזציה. אם נניח שנאשר סכום של מאה מיליון דולר לשלושה מפעלים, נאמר למפעל עמוק מים בדרום, לפרדסים ולבית חרושת לחנקן, ייתכן מאוד שנצטרך להשקיע 50,000,000 דולר במטבע זר, ו-50,000,000 דולר בלירות ישראליות. במכור את הדולר בשביל יבואן של ברזל או חפרי גלם אחרים, בלירות הישראליות שנקבל נשקיע סכומים אצא מתאימים במפעלים.

היו"ר ד. צ. פנקס:

הדבר ברור, אולם אני מרשה לי להעיר שבאופן הגיוני הדבר ברור, אך הוא בניגוד להודעתו של ראש הממשלה על תכניתו הכוללת בסכום של מיליארד וחצי דולר. ראש הממשלה אמר שיהדות הגולה השתתף במיליארד דולר, ועם ישראל ביישוב יתן שליש. אנו הבינונו שהשליש הזה ישמש לאותן השקעות הצריכות להינתן בלירות ישראליות. היכינו להצעות מהממשלה, להיפוש דרך למציאת השליש הדרוש. אמנם התכנית היא תכנית למספר שנים, ואני פנין את הלחץ שהאוצר נתון בו לגבי הצורך בדולרים, אולם מסופקני אם איננו צריכים להתגבר על הלחץ הזה ולשבור על כפפי חוץ להשקעות ולא לצרכים. יש להשתמש בכל יתר המקורות, בדולרים של המגבית המאוחדת ובפונטים שנוכל להשיג כדי לספק את המצרוכת שלנו. אני סבור שאין להוריד מראש מעשרות ותרומות מסלוח העצמאות. לדעתי איננו צריכים לתת לעצמנו היתר להשתמש כבר בכסף זה. לדעתי עלינו להדק במקצת את החגורה, כדי שנוכל להגיע יותר מהר לפרודוקטיביות, ולא נאכל את הדולרים שנקבל. מר הורוביץ מצטיין תמיד בתיאור ברוחשל מאזן התשלומים. איך חושבת הממשלה להסדיר את מאזן התשלומים עד סוף השנה?

ד. הורוביץ:

שאלת מאזן התשלומים היא שאלה אחרת, ואענה עליה בפעם אחרת. החלק מסלוח העצמאות שאנו נותנים להשקעות הוא תקציב הפיתוח, ולא נוסף על תקציב הפיתוח. האלימנט של מטבע זר בתוך כלל ההשקעות מגיע לפחות מ-50%. קרוב לודאי שנגביל את ההשקעות הפרודוקטיביות. אנו נתרומם את השליש שלנו, אבל עובדה היא שהחלק המקומי בהשקעה עולה על שלישי. אין השקעה אשר שני שלישים ממנה הם במטבע זר. בפרדסנות ההשקעה במטבע זר היא פחות משליש ההשקעה הכללית, ובתעשייה מגיעה התקעה במטבע זר לבערך 40% מהשקעה כללית. ישנו הפרש ידוע שיאפשר שחרור סכומים מסוימים. בתוך המיליארד וחצי יש השקעות פרטיות בחוץ לארץ. ישנם סכומים של המגבית והענקות. פלווה העצמאות אינו מהווה את כל הסכום הזה, אלא אחד מהם. לא אחשב כעת את המאזן הכללי. בסכומים אלה שאנו מדברים עליהם כיום - מצד אחד סכום של מיליארד דולר במטבע זר, ומצד שני סכום של חצי מיליארד במטבע מקומי - אפשר כדוע להשתמש למטרות מסוימות, בלי לפגוע בהשקעות. למעשה אמר ראש הממשלה שבמשך שלוש שנים יוצא סכום של חצי מיליארד דולר. אנו יוציא בתכנית

הפיתוח, מלבד השקעות פרטיות, מכום לאין שיעור יותר גדול מ-160 עד 170 מיליון לירות. הלואי והייתי יכול להיות בטוח שנקבל את מיליארד הדולר מחוץ לארץ, כשם שאני בטוח שאנו נשקיע את חלקנו בארץ. תקציב הפיתוח מורכב בחלקו מהלוואות, משטרי מקרקעין וכו'. הידוק החגורה פירושו, דיברסיה של הכסף מתצרוכת להשקעה. אני שמעתי תמיד ביקורת שלילית, שאנו מהדקים את החגורה יותר מדי. אני שמח לביקורת של מר פנקס, כי אני בדעתו בענין זה. תקציב הפיתוח לשלוש שנים יהיה יות גדול מחצי מיליארד דולר.

משטרי החסכון צמודי דולר קיבלנו לעת עתה במזומנים כ-300,000 ל"י, ואני שומע מר זגבי שעד סוף השבוע יהיה מכום של כ-700,000 ל"י.

אני מבין ששאלתו של מר גניחובסקי בקשר לחברה לשיכון, סתייחסת לחברת "אמון". אני מוכן להביא את החוזה בענין זה.

ההלוואה של 35,000,000 דולר אושרה, אולם, כידוע, יש בכל מלווה שלושה שלבים, והפרוצדורה הזאת נמשכת זמן מה. ברור שהתכנית תוצא לפועל כפי שאושרה. בענין זה, הבנק ליבוא ויצוא סחמיר מאד, ואינו מאשר שינויים, ולו גם הקלים ביותר, אשר מוצעים לפעמים בגלל תנאים מקומיים. אלא בקושי רב. נוסף על כך, בא כוחנו בוואשינגטון בענין זה גם כן אינו רך וגמיש ביותר בקשר לשינויים, ואפשר לסמוך עליו שישמור על כך שההלוואה תוצא לפועל.

ד"ר י. בדר: האם מר הורוביץ יכול להבטיח לנו שלא יוצאו כספי מלווה העצמאות לפני שהועדה תדע על כך?

ד. הורוביץ: אני יכול להבטיח שכספי מלווה העצמאות לא יוצאו לפני שוב שר האוצר מחוץ לארץ. שר האוצר ידבר על כך עם ועדת הכספים. אני אינני יכול למסור הצהרה הנושאת אופי עקרוני, על דעת עצמי. ברור שעד שובו של שר האוצר שמור על כך שלא יוצאו כספים.

ס. נפתלי: צאצא נדמה לי שבמסגרת תקציב הפיתוח הנוצאת פותרת בדרך כלל.

היו"ר ד. צ. פנקס: הסכומים של מלווה העצמאות לא הובאו בחשבון בתקציב הפיתוח. הסכום של 35,000,000 דולר מהבנק ליבוא ויצוא הובא בחשבון בתקציב הפיתוח. אני סבור שאפשר לומר על דעת הועדה כולה שהועדה מבקשת לקבל אינפורמציה מלאה בהצעות בקשר לשימוש בכספי מלווה העצמאות, ומעירה את תשומת לב הממשלה לצד הפורפלי המחייב להביא את ההוצאת לאישור בכנסת.

ד. הורוביץ: אין ספק בדבר שכספים ממלווה העצמאות ישמשו לכיסוי תקציב הפיתוח.

ד"ר י. בדר: אני מודיע שאנסה להביא לדיון בכנסת את שאלת בזבזו כספי מלווה העצמאות.

א. הרצפלד: בזמנו קיבלנו החלטה בענין מתן ערבות להלוואה לעליית הנוער בסכום של רבע מיליון לירות.

שמחתי מאד על החלטה זו, לפני הפגרה. אולם, אני מודע לכם שהדבר לא יצא לפועל עד היום הזה, בגלל מחלוקת בקשר לזמן החלואה, בין הסוכנות לבין האוצר. האוצר טוען, ואני מקבל זאת, שבזמנו ניהל טשא ומתן עם הגב' הלפרין, והוחלט אתה על ערבות להלוואה ל-5 שנים. אולם, גזברות הסוכנות אינה רוצה לחתום על חפשי שנים, ולכן אין משלמים את הכסף. אני חושב שעלינו להתערב ולעזור להחליט בשאלת התקופה, כי בינתיים סובלת עליית הנוער.

כשהיה כאן שר האוצר, הוא אמר שהוא מקבל את הדעה בדבר הגברת האשראי, ב-10% ממלווה שטרי חסכון צמודי דולר.

לא סיכמנו בענין זה.

היו"ר ד. צ. פנקס:

א. הרצפלד:
איננו צריכים לסכם בענין זה, מכיון שהיתה הודעה ברורה של שר האוצר. אני מציע שנדון שוב את ההודעה הזאת בפרוטוקול. לא תהיה אפשרות של סידור, בייחוד לאחר הבצורת, בלעדי הגברת האשראי. הדבר נוגע לפחות ל-250 משקים.

ד. הורוביץ:
בקשר לעליית הנוער מתנהל משא ומתן ממושך עם גמר קל, המטונה מטעם הסוכנות על עליית הנוער, ועם הגב' הלפרין מהדסה. מתחילת המשא ומתן לא היה רצון מצדנו לתת את הערבות, אך אחר כך הסכמנו להלוואה ל-5 שנים. הצד השני הסכים לכך באופן פורש. יש לי סכת שהוכן על ידי הדסה, וששם נכתב שאני הבטחתי ערבות ל-5 שנים. לא דרש יותר. המכתב חתום על ידי, והעתק ממנו נמצא בידי. אולם הסוכנות התחרטה על סמך ידיעה שמישהו קיבל הלוואה לזמן יותר ארוך. איננו יכולים לחזור מהסכם שנעשה, בהסכמת כל הצדדים המעוניינים, שאושר על ידי שר האוצר, ללא כל סיבה. אנו סבורים שתקופה של 5 שנים מספיקה בהחלט.

היו"ר ד. צ. פנקס: (קורא את סיכום הדיון בענין 10% להגברת האשראי מהכנסות שרשי חסכון צמודי דולר). שר האוצר מסר על צמצום האשראי בבנקים. טרם סיכמנו בשאלה זו.

ד. הורוביץ:
צמצום האשראי הוא אחד האמצעים המעטים הפועלים פעולה אנטי-אינפלציונית מסשית, ואל לנו להרפות מאמצעי זה.

א. בהיר:
אני מציע לסכם את החלטת הועדה בקשר לעליית הנוער. הסבב הוא חסור, ומגיע לפעמים עד כדי פגיעה בכלכלה. אם קיים סיכום בקשר לערבות זו, וצויין הזמן לערבות, עלינו להחליט אם להשאירו או לשנותו. הצעתי היא שנבקש את האוצר להיפגש שוב עם הגורמים המעוניינים ולנסות להידבר בענין זה, על מנת לסדר את הדבר בהקדם.

ס. זנגי:
הויכוח בשאלת תקופת הערבות הוא בעצם ויכוח בין עליית הנוער והסוכנות. עליית הנוער מעוניינת לקבל את ההלוואה לחמש שנים.

היו"ר ד. צ. פנקס:
אינני יודע מה היו הגורמים שהביעו את האוצר לקבוע תקופה של חמש שנים. ביודעי את השוק הכספי של הסוכנות איני יודע מאיזה מקורות חושבת הסוכנות לכסות את הכסף אחר כך. תקציב עליית הנוער כגיע ל-4,000,000 לירות לשנה, ואיני רואה קושי להתחייב על 50,000 ל"י לשנה. הכסף הזה יינתן לעליית הנוער על ידי הבנק הלאומי לישראל. על סמך היחסים בעבר בין הסוכנות לבין הבנק הזה, יכולה הסוכנות לחשוב שאם תבקש וחייה בתשלום הכסף, לא תיתקל באזניים אטומות.

א. בהיר:
עליית הנוער חייבת בעד העבר 1,000,000 לירות. אנו יודעים שעליית הנוער מצמצמת את פעולתה. בהתחלה הציעו לתת ערבות על הלוואה של חצי מיליון לירות, אולם אחר כך אסר שר האוצר שרבע מיליון יסודר דרך הדסה. ייתכן שהויכוח בקשר לתקופת הערבות הוא ויכוח בין עליית הנוער לבין גזברות הסוכנות. במקרים כאלה יש לעזור לגמור את הויכוח. אני מציע שיושב ראש הועדה ושר הרצפלד ייפגשו עם הצדדים המעוניינים וינסו להביא את השאלה לידי הסדר.

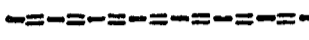
ס י כ ו ם

=====

הוסכם שיושב ראש הועדה ושר הרצפלד ייפגשו עם הצדדים המעוניינים במתן הערבות להלוואה בסך רבע מיליון ל"י לעליית הנוער, על מנת להגיש לידי המכם בשאלה זו.

ד. הורוביץ:

ברצוני להדגיש, שאני מצטער על כך שד"ר בדר עזב את החדר, על מנת שיהיה ברור, שעד כה לא קיבלנו אפילו פרוטה מכספי סלווה העצמאות. עד בוא שר האוצר לא נוציא אף פרוטה אחת מכסף זה. אני אומר זאת מתוך דאגה, מכיון שסמועות שיכולות להיות מופצות, עלולות ליצור רושם שהיה בזבוז. סמועות כאלה יכולות לפגוע קשה במלווה העצמאות, ללא כל הצדקה. כל שאילתא בכנסת בענין זה תהיה מופרפת מעיקרה, וברור שתוצאותיה תהיינה שליליות. אני מבקש שישוב ראש ועדת הכספים ימסור הצהרה זו בשם האוצר, במקרה שתהיה שאילתא.

ה. מסירת ידיעות על תוצאות שליחותו של מר הורוביץ לחוץ לארץ:

ד. הורוביץ:

בין התפקידים שהוטלו עלי על ידי הממשלה, היה התפקיד לגייס סכום ידוע של כספים במטבע זר, אשר היה דרוש לנו בגלל מסיבות שונות, ובראש וראשונה בגלל המצב הבינלאומי שמכריח אותנו להגביר את מלאי המזונות וחפרי הגלם בהקדם, כי כל יום נוסף של פיגור ברכישת חסרים אלה, עלול לעלות לנו בסכומים גדולים של מטבע זר, בגלל העלאת המחירים הבינלאומיים. מסיבה זו רצוי להקדים את הכנת ורכישת החסרים שאנו רוצים לרכוש, עד כמה שאפשר. הקניות הן בחלקן באשראי ובחלקן במזומנים. כדי לקבל אשראי נוסף, יש לשלם את האשראי הראשון. הוטל עלי, מבחינה עסקית, להבטיח את הסכומים הדרושים להשגת המצרכים האחרים. אולם דובר על כך שהמינימום ההכרחי הוא 10,000,000 דולר עד 20,000,000 דולר. עשיתי מאמצים בענין זה, והשגתי 14,000,000 דולר. מסכום זה נצטרך להחזיר במטבע זר כ-11,000,000 דולר, ואולי 10,500,000 דולר. הסכום הנותר הוא מקדמה על סכומים שאנו צריכים לקבל ממילא, ושאלנו משלמים בארץ במטבע ישראלי. הסכום שגייסתי הוא במידה מסוימת תוצאה של פעולה לגיוס מהיר יותר של כספי המגבית המאוחדת. גיוס אמצעים נוספים במטבע זר מהמגבית המאוחדת קשה מבחינה זו שמכל סכום שנכנס מהמגבית המאוחדת אנו מקבלים במטבע זר רק רבע ממנו, והיתר משמש לכיסוי התחייבויות של קרן היסוד, ולקרן הקיימת ועוד. המגבית המאוחדת הצליחה השנה יותר מבשנה שעברה, ותהיה תוספת של כ-10% לעומת השנה שעברה, כלומר, תגיע המגבית עד 90,000,000 דולר. אולם התחייבויות הקרנות הן גדולות מאד. מלבד זאת, במובן מסויים חיינו על חשבון המסכנתא של העתיד עד היום הזה. מתוך הסכומים האחרים המתקבלים, הסכומים הממשיים שאנו יכולים לקבל לצרכי הארץ ההכרחיים ביותר, מגיעים רק לחלק מן הסכום הכולל. איני חושב שאנו חייים ברווחה. הצלחתי לעשות פעולת קש אקשן; למסרה זו נקראה ישיבה מיוחדת של הנהלת המגבית המאוחדת. מנהלי המגבית הסכימו אתי, שבקשר עם העליה מעיראק וצרכי הארץ הדחופים, יש להפוך בהקדם חלק מן הכסף לכסף מזומן. הם טילגפפו ל-40 ערים, על מנת שיהפכו הבטחון לתשלום לכסף מזומן. פעולה זו נתנה 8,000,000-9,000,000 דולר בסך ימים אחדים. מזה קיבלתי 2,000,000 דולר, כי חלק מהכסף הולך להתחייבויות שונות, לטרנספורט שהועבר מהג'וינט לסוכנות וכו'. בישיבה אחת בניו-יורק, חתמו לי על מיליון דולר. בישיבה אחרת חתמו 9 אנשים על סכום גדול למדי, 250,000 דולר. עם הצלחת המגבית המאוחדת, ועם הצלחת האנשים המנהלים אותה ומתמסרים לעבודה קשה ללא כל אינטרס עצמי, ונותנים את כל כוחותיהם לענין זה יומם ולילה, הרי, בגלל תנאים אובייקטיביים, רק חלק קטן מהכסף יכול לשמש אותנו לרכישת חפרים ומזון. השתדלנו להחליק וליישר את הניגודים בין המגבית המאוחדת לבין סלווה העצמאות. דיברתי פעמים מספר למען המגבית המאוחדת, ובכל נאומי לטובת סלווה העצמאות, הדגשתי את חשיבות המגבית.

פ. נפתלי:

האם התחייבויותיה של הסוכנות הן בגובה כזה לכל השנה?

ההתחייבויות הן לשנה אחת. ד. הורוביץ:

הסכום של 11 מיליון דולר אינו מורכב רק מהלוואה בנקאית. ההלוואה הבנקאית היא בסכום של כ-10 מיליון דולר, מזה 2 מיליון דולר יימסרו לשם ישר לפדינה. הסכומים ניתנים לזמנים קצרים. בעזרתנו ובתמיכתנו המוסרית ניתנו לסוכנות היהודית 3 מיליון דולר, בלי כל ערבות מצדנו. הקה"ל קבלה 5 מיליון דולר, בערבות ידועה מצדנו.

היו"ר ד. צ. פנקס: ועדת הכספים צריכה לאשר את הפעולות האלה, לפי חוק מילונות חוץ. תוך שלושים יום פנים מתן ההלוואות.

ד. הרוביץ: הכספים יוחזרו החודש, כך שהאישור יבוא לאחר החזרתם.

ה"קמיקאל בנק" נתן למסלה הלוואה של 2 מיליון דולר, בלי לחייב אותנו להוציא את הכסף למטרה מסוימת. הפעולה השניה היתה קשורה עם ה"י.ג.י.א.י.". דברתי על גיוס מוחש של הכספים. בחלקנו נפל סכום של 2 מיליון דולר, אולם הסכום של 3 מיליון דולר שניתן לסוכנות היהודית הקל על מצב הסוכנות ועל מצבנו אנו. פעולה זו היתה חשובה מאד, כי היא הפכה את ההבטחות לכסף.

א. בהיר: מהו היקף התשלום עבור הבאת עולי עירק?

ד. הרוביץ: הסכומים האלה הם גדולים מאד. במשך שנה זו יגיע הסכום ל-15 מיליון דולר. כל הטרנספורט עבור לסוכנות, אשר קבלה לשם כך אחוז יותר גדול מהמגבית המאוחדת.

הפעולה השלישית היתה בקשר למילווה העצמאות. את החוזים בקשר למילווה העצמאות חתמנו עם שני מוסדות, החברה להשקעות ופיתוח אשר מוציאה את המילווה באופן רשמי - כי המוסד המוציא את המילווה צריך להיות מוסד אמריקאי, אחרת הוא נחשב לסוכן זר - וה"צ"י נשיונאל בנק, אחד הבנקים החשובים ביותר באמריקה, שהוא ה"פיסקאל אייג'נט", ואין לא כל אחריות על המילווה עצמו, אלא שעצם הופעת שמו על האיגרות משמשת תעמולה העוזרת לגיוס האמצעים. החברה להשקעות ופיתוח לא יהיו רווחים ביותר מ-10 אלפים דולר לשנה.

פעולתנו היתה פעולה חיובית ופעולה אירגונית. נתאספו כ-80 מנהיגי יהדות אמריקה, לרבות ה"בורד" של מילווה העצמאות. ישבנו בניו-יורק יום שלם, לליבון המצב הכלכלי בארץ ופטרות המילווה. אחרי פעולת הסברה, שנתקבלה בעין יפה, נגשנו לפעולה בערי השדה. הפעולה היתה פעולה חיובית ולא פעולת התחממה, כי היתה התחייבות לא להתחיל בהחממה לפני הראשון במאי. אני התחלתי בפעולה זו; אח"כ בא גם מר גרי. עברנו לארכה ורחבה של ארה"ב. עבדנו עבודה מאומצת, וכל אחד סאתנו דבר מספר פעמים ביום. בניו יורק דברתי 25 פעמים. אח"כ הצטרף אלינו גם שר התחבורה. במסענו מצאנו הד רב לא לרעיון מילווה העצמאות, ואמון גדול בעתיד מדינת ישראל. מר שפירא בא לעזרתנו בימים האחרונים לפני נסיעתי; הוא התחיל לפעול אחרי שאני כבר עזבתי את ארה"ב. הסברנו שמילווה העצמאות אינו העסק הטוב ביותר ליהודי אמריקה; אמרנו זאת בכל מקום. זהו מילווה הנותן $3\frac{1}{2}\%$ רבית, ל-15 שנה, והוא חסום במשך 3 שנים. אולם, מילווה העצמאות אינו גם בגדר של תרומה, כי הרוכש איגרת מילווה זה בטוח שיקבל את כספו בחזרה. בזמנים מאמינים. ממשלת ארה"ב הוציאה בזמנו את ה"ליברטי בונדס" הדומים באופיים לאיגרות מילווה העצמאות. ממשלת ארה"ב השתמשה בכל אמצעי התעמולה למטרת ה"ליברטי בונדס". אין כאן רק השקעה, אלא גם הבנת המשימות ועצם העניין. ברור שההשקעה הזאת תדבר רק ללבם של אלה

המעוניינים בא"י. ההסברה הזאת נתקבלה על דעת האנשים. בלי לפגוע כלל במגבית המאוחדת, ש* קבלנו מאנשים התורמים למגבית, סכומים הגדולים פי שנים או שלושה, וגם יותר מזה, מהסכומים שהם תורמים למגבית. אני מדגיש ואומר שההכנסות מן המגבית המאוחדת תעלינה השנה ב-10%. אנו הדגשנו את העובדה שקיימות שתי משימות גדולות - הצלת העם היהודי שנשאר בתפוצות - ומשימה זו אינה יכולה להיעשות לפי הקצב שבו זורם הון ארצה - וקליטה ואינטגרציה כלכלית של האנשים. לשת* שיש לביצוע שתי משימות אלה, דרושים לנו שני אמצעים: המגבית המאוחדת, שתחזיק את האנשים עד שתבוא האינטגרציה, כי אנו מוכרחים להעלות אותם, ושקעות המבוססות על מסק היכול לשאת את עצמו, על יסודות כלכליים של מסק זה. הסברנו, מה נותנים ליהודי עירק ולעולים מארצות אחרות, לפני האינטגרציה הכלכלית - והרי יהודים אלה קרובים שלהם, כשם שהם קרובים שלנו, ועליהם להשתתף במידה מסוימת, אם כי פחותה ממידת השתתפותנו אנו, בהעלאתם, - ומה נותנים להשקעה מבוססת על יסודות כלכליים. בזמן שהותי שם, עשינו שני נסיונות של "מקט סלינג". אנשים חתמו על התחייבויות במקום. בפייטבורג חתמו 20 איש על מיליון דולר. בארוחה אחת, במסיבה דתית של אנשי "המזרחי", אגודת ישראל" ועוד, חתמו * אנשים על 250,000 דולר, ואנשים אלה אינם נחשבים לעשירים ביותר. הנסיונות הראשונים האלה לגייס כסף בצורה מסשית מבטיחים תוצאות חיוביות. פעולתו של מר גרי נתקבלה יפה בכל מקום.

אני רואה אפשרות לגייס השנה סמילווה העצמאות, לא פחות מ-20 מיליון דולר; אני מבקש לא לפרסם את המספר הזה, כי הוא רק בגדר השערה שלי. ישנם פסימיסטים הסבורים שנקבל 50 - 70 מיליון דולר; ישנם אופטימיסטים הסבורים שנקבל 100 - 150 מיליון דולר, * ואני סבור שנקבל בערך 70 - 100 מיליון דולר. זהו סכום ניכר מאד, בייחוד כשהוא לא יפגע במגבית המאוחדת. * רוכשי האיגרות אינם יכולים לנכות את הסכומים האלה שיתנו למילווה העצמאות מס-הכנסה. לו היה המילווה, טקס אכסמפט", היינו מקבלים הרבה יותר.

א. בהיר: היתה טלגרמה שבה דובר על התחייבות בסך 35 מיליון דולר. מה פירוש הדבר?

ד. הורוביץ: פירוש הדבר הוא שהסכום ייכנס, אבל אינו עדיין בידינו במזומנים. הסכום ייכנס במזומנים בעוד שבוע או שבועיים; זוהי רק שאלה של סידורים טכניים דרך הבנקים. אין כל אפשרות להסדיר את הדבר כך שאנשים ישלמו בהתחייבות והבנק יתן את הכסף; הבנקים סרבו לעשות זאת. כי צורה זו אינה ניתנת למימוש. כל סכום מוכרח להתקבל במזומנים.

הדסה" קבלה על עצמה קוטה של 30 מיליון דולר. הדסה" עברה תמיד על כל קוטה שקבלה על עצמה. לכן השערתי שנקבל כ-70 מיליון דולר יכולה להיות מוצדקת.

יחסינו עם המגבית המאוחדת היו בהתחלה קשים, בגלל חלוקת הזמנים, * בגלל השתתפות חברי המגבית המאוחדת במסדות המילווה, ובגלל שימוש ב"בונד" בשביל תרומות למגבית. לי יש דעה שלילית על ענין מפורסם זה של 25% מסכום הבונד. אולם, בדמה לי שתהיה פשרה בענין זה. מר גרי ואנכי נסינו לרכך את האנשים. אנו נודיע שאיננו חושבים את השימוש בזכות לתרום אחוז מסוים מן ה"בונד" כרצוי למדינת ישראל, ושמדינת ישראל אינה מעוניינת בפעולה זו, אלא בפעולה הפוכה, מלבד במקרים יוצאים מהכלל.

א. ס. גניחובסקי: האם נכון הדבר ששלתי ציונים מחרימים את המילווה?

ד. הורוביץ: גם ענין זה יסתדר. אנו השתדלנו להחזיק את המצב כך שלא יגיעו הדברים לידי פרץ חריף. שר האוצר צריך להסדיר את הדבר הזה. עכ"פ בעתונות, ירד הענין מעל הפרק.

בקשר להשקעות, ספלנו במספר מפעלים גדולים לתעשיות חסיות וחפוש נפט. קבוצת יהודים אמריקאיים רוצים להקים מפעל טבון בארץ, הצריך למלא במידה רבה את התיצרות בסבון בארץ, וכן מפעלים אחרים.

א. מ. ג. ג. חובסקי: ואם נכון הדבר ששר האוצר מוכר קונסוסיות?

ד. הורוביץ: דבר זה אינו נכון. לא נמכרו כל קונסוסיות. בענין הנפט. אנו רצינו שימכרו לנו 30% מתיצרות הארץ בנפט, בשביל חברת שיווק א"י. מרשים לנו לשווק 30% מן הנפט הזה ע"י חברה לשיווק ישראלית, מה שנותן לנו חסכון מסוים במטבע זר. בחברה זו ישנם יהודים פרטיים, הבנק לדיסקונטו, סוכן הקואופרציה וגורמים נוספים. הונה של החברה טרם נקבע, כי היא צריכה לגייס סכומים במטבע זר. החברה תקבל זכיון לשיווק, והמטבע הזר יישאר בארץ. הזכיון לשיווק יהיה, כאמור, בגבול של 30%. התנאים יהיו דומים לאלה שמקבלות החברות הזרות, "של" ו-"סוקוני ווקום". כל מי שירצה יוכל להצטרף לחברה זו. כרגע ישנם מועמדים רציניים המוכנים להכנס אליה. הונה היסודי של החברה תלוי במידת השגת החומר הגלמי. 30% מתיצרות הארץ, פירושו 3 - 2 מיליון ל"י. החסכון במטבע זר חשוב לנו.

הי"ר ד. צ. פנקס: האם החסכון במטבע זר יגיע ל-2 1/2 מיליון ל"י?

ד. הורוביץ: החסכון יהיה קטן יותר, כי המדובר הוא רק בחסכון שייגרם ע"י השיווק. בקשר עם השגת החומר הגלמי ניהלנו מו"מ עם החברה האמריקנית, סוקוני ווקום. החברה הזאת הסכימה לטפח לנו את החומר, וזה יתן לנו קימוץ רציני.

בקשר לשאלת חברות הנפט ניהלנו מו"מ גם בלונדון. בשיחה שהיתה לי עם שני מנהלי ה"א.י. פי. סי.", דברנו על נושא זה. לפני שנגיע ש לאיזו שהיא פעולה של חיפוש נפט, עלינו להפטר מהקונסוסיה שניתנה ל"א.י. פי. סי." לחיפוש הנפט בארץ. בלי ביטול הקונסוסיה הזאת, לא ירצה איש לתת הון לחיפוש נפט, ולא נוכל לגייס הון. זוהי שאלה עדינה מאד, שהיתה יכולה להביא אותנו לידי התנגשות עם חברות הנפט שאספקתנו תלויה בהן, ועם ממשלת בריטניה. החלטנו לערוך פעולת "גישוש" בענין זה. החלטנו לנסות לבדוק, באיזו מידה תהיה התנגדות ל"א.י. פי. סי.", ומה התקוות להפטר מהקונסוסיה שלה, בלי לגרום לסכסוך בין-לאומי רציני. השיחה היתה לי להפתעה בעיני מאד. עד כמה שיכולנו לברר זאת, התברר לנו שהתנגדות ה"א.י. פי. סי." תהיה חלשה מאד. הודענו למנהלי ה"א.י. פי. סי." שאנו עומדים להוציא חוקים חדשים בענין חיפוש אוצרות טבעיים בארץ, היכולים למנוע מהם אפשרות של חיפוש כאלה. הם אמרו שתיארו לעצמם שאנו נרצה לעשות זאת. ההתנגדות שנתקלנו בה היתה חלשה מזו שצפינו לה.

עוד פעולה כספית אחת נעשתה בלונדון ולא באמריקה. אנו עומדים כרגע בכי רע בשטח השטרלינגים שלנו. כמעט כל השטרלינגים ששיחררנו לשנת 1951 כבר הוצאו; המלאי שנשאר לנו הוא פחות מאד - מיליון וחצי לירות שטרלינג, חופשיות מכל שעבוד. אנו זקוקים לסכומים גדולים מאד, כמיליון וחצי לירות במשך חודש אחד. הפרובלימה בשטח זה היתה חמורה מאד, כי איננו יכולים לשחרר שטרלינגים נוספים, כי נשאר סכום של 4,700,000 לירות שתשוחררנה בראשון בינואר 1952. יותר לא מגיע לנו לקבל. הייתי מוכרח לחפש מקורות אחרים, על מנת להיטיב את מצב המלאי שלנו. המקור היחיד כיום הוא האכספורט שלנו.

אנו טענו שיש להנהיג בין העמים את אותו שלטון החוק הקיים בתוך העמים. אנו חושבים שלפי המשפט הבינלאומי יש לנו זכות לדרוש שהמדינה אשר בצעה את הפשע הנאצי, שקארבנוחיה העקריים היו היהודים, תטבול סכך במידה מסוימת. עכ"פ, טענו שאיננו נכנסים לבירור לגליטטי של הדברים, בעצם, אם הדבר אינו מתאים לחוק הבינלאומי, הרי החוק הנפר בפעם הראשונה בשעת קיום משפטי נירנברג. אולם, זה היה מיפנה חדש. אגמת הפשע והיקפו הם כאלה, שאם גם ישנה פירצה בחוק הבינלאומי צריך לטצוא צורה מסוימת על מנת להתגבר עליה. איננו חייבים לקבל על עצמנו לשקם את קרבנות הנאציזם, בזמן שהמדינה הגורמת לפשע תיחנה מ-6 מיליארד דולר ששדדה, בלי להחזיר לנו אפילו את הסכום הדרוש לנו לשם אינטגרציה של היהודים אשר עלו ארצה אחרי ובעקבות הפשע הנאצי, בחיים הכלכליים בארץ. עובדה היא שבאו ארצה, בעקבות הפשע הנאצי, חצי מיליון איש. לפי החוק הבינלאומי, העובדה שהאנשים האלה באו הנה, מהווה נימוק מטייע בשבילנו. עמדנו בהרחבה על תיאור ההסתדרות של הפשעים הנאציים, לפני מר אצ'יסון ועוזרו תיארונו את כל פרטי הפשע הגרמני, והדבר נשא פרי. מר אבא אבן אמר את התיאור הזה בפני מר אצ'יסון. האיש שישב ליד מר אצ'יסון הושפע ביותר מן התיאור, וזלגו מעיניו דמעות. הוא ספר לנו אח"כ שהאגת העבין עשתה רושם כביר על אצ'יסון. לא חכינו לתשובה בשיחה זו שהתקיימה, אולם, עד כמה שיכולנו לראות, היה היחס יחס של אהדה. מר אצ'יסון הבין שיש לנו "קייז" רגיבי. איננו רוצה ליצור אשליות; יתכן ולא נקבל אף פרוטה אחת כשילומים. אולם הנסיון היה כדאי. חובתנו כלפי העם היהודי היתה, לדרוש את שלנו, יש צעדה פעמים, שאי-עשיית פעולה היא כשלון גדול מאי קבלת תביעה. אם דרשנו דרישה צודקת ולא נענינו, הרי יש טשהו לסובתנו, יש לזכותנו, וול ג'סטפייד גריבנס" - טענה מוצדקת. כשמר אצ'יסון רצה פעם לתת תשובה שלילית, הוא לא הסס לעשות זאת במקום; כאן הוא לא אמר מאומה. הוא אמר שהדברים דורשים בירור נוסף. עוזרו תומך ברעיון התביעה.

גם סמר הרימן לא שמענו שום תגובה מידיה. אפלו הייתי לבדי. הצלחנו לגלות יותר דברים הטענינים אתנו, בשיחות עם האוצר ועם המחלקה הגרמנית. האוצר אמר לי, "לנו קשה לכפות היום על גרמניה, נכוח". כן נאמר לי באוצר, שמצבה הכספי של גרמניה, מצב מאזן התשלומים שלה, הוא שלילי. דבר זה נאמר לי באופן ברור יותר במחלקה הגרמנית. שם טאנו אהדה רבה לדרישתנו. נאמר לנו שם, שיש לנו "קייז" מוסרי צדק עמוט, ושנמה שאנו מציעים יש הגיון רב. התבטאות כזו היא מרחיקת לכת, ביחסים דיפלומטיים. אולם, ישנם קשיים. אנו יכולנו להגיד בחצי פה, ואח"כ בפה מלא, שהקושי הראשון אינו קושי גדול, כי לפי אינפורמציה בלתי רשמית שקבלנו מצניורות בלתי רשמיות, יש נטייה בגרמניה לשלם לנו, אשר לקושי השני, אמרנו שאיננו רוצים להכיר בו. לפני שנכנסתי למו"מ זה, למדתי היטב את עניני המשק הגרמני. האכספורט של גרמניה היה בשנת 1950 מיליארד וחצי דולר; בשנת 1951, היה האכספורט בסכום של שלושה מיליארד דולר. ברבע הראשון של שנת 1951 חלה יותר מהכפלת האכספורט הגרמני, למרות זאת שאז עוד לא בוטל האיסור על האכספורט הגרמני שהיה קיים עד אפריל 1951. אם נקח, נוסף לכך, את גורם עליית המחירים ואת המצב בקוריאה, הרי נגיע למסקנה שהדפיציט במאזן התשלומים הגרמני הוקטן לסכום לא גדול. הגרמנים קיבלים סובסידיות גדולות מאמריקה. אין זה מוצדק שהם יקבלו את הסובסידיות לפני התשלום לנו. אין אנו רוצים לראות את דמת החיים ואת מאזן התשלומים של גרמניה כתופעות בודדות, אלא בהשוואה לישראל. ראשית כל, על גרמניה לשלם את החוב שלה, שהוא חוב סמדרגה ראשונה. אם אמריקה תומכת בהם, הם צריכים קודם כל לשלם לנו. החוב לנו הוא פונקציה של המשק הגרמני, כמו הזנת תושבי גרמניה. אנו דורשים רק חלק מהכסף שלנו; אנו דורשים "פריוריטי" מספר 1 לתביעתנו. הקושי הפסיכולוגי של התמרדות העם הישראלי איננו גורם פחות חשוב ליציבות העולם, מההתמרדות של העם הגרמני.

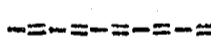
אלה היו נימוקינו, והיה לי רושם שקבלו אותם ברצינות רבה. השאלה שנתעוררה נוגעת לשאלת הפריוריטי. ברור הדבר, שאם ישלמו לנו, יעשו זאת במשך שנים אחדות. אנו טוענים שאלאנו תפקיד בינלאומי חשוב, בזה שהורדנו מעל העול הבינלאומי את הקרבנות של הנאציזם; חסכנו בפעולתנו כסף רב לעמי הכבוש. אנו חיים בצנע, ויש לעזור לנו.

מהמחלקה הגרמנית קשרו אותנו עם אדם בלונדון, שאתו היו לי שיחות בענין. בשיחה עם סגנו של שר החוץ לעניני גרמניה, והסגן הממונה לעניני גרמניה, הוא הביע דעה חיובית לרעיון, אולם חשב שצוי שגרמניה תעשה את הדבר, בג'סטא מצדה. בפריס נפגשנו ביחס דומה. היתה הבטחה לתמיכה מוסרית. סגנו של שר החוץ, ראש המחלקה האירופית וראש מחלקת הפיננסים במשרד החוץ, אמר שיש קושי. אמרתי שיהיה קושי גם אתנו, כי נעשה מעצמנו פגע רע בענין זה. הוא אמר: נכון, אם לא תצטקו לא תקבלו. הוא הוסיף ואמר, שאם נצטק, יתכן שנקבל משהו. הספתח בענין זה הוא בידי האמריקאים. לי ברור שלא יהיה כל קושי לגרמניה לשלם במשך 4 - 5 שנים לשלם מיליארד דולר.

אני רוצה להזכיר גורם שלילי, שהכזיב במידה עצומה, ושאלו לא היה מכזיב, יתכן שהיינו נמצאים כיום במקום יותר רחוק בענין השלום הפיננסיים. הגורם היהודי הכזיב אותנו. שורת אפטיה, אינרציה גמורה, חוסר כל תמיכה והתלהבות, בקרב היהודים בגולה בשאלה זו, לא דרשנו מהם כסף, אלא תמיכה פוליטית בענין שמטלתיהם אינן מתנגדות לו. דרשנו שיצטקו ויכתבו בעתונות על ענין זה, אך לא היתה כל תמיכה. חוסר-תמיכה זה הוא בעוכרנו, כי יש צורך לדחוף את הגויים. בקשתי את ראש הממשלה שיתענין ויראה, באיזו מידה הוא יכול להשפיע בענין זה על האירגונים היהודיים. אין זה ענין של חיפוש התעסקות; יש לעורר את השאלה בלי הרף. הצלחנו לשכנע את אלה שאתם דברנו על נושא זה, כי יש לנו "קייז" עצום; עלינו להמשיך בתעמולה וביצירת התלהבות לענין, ואז נוכל אולי להצליח.

טרם קבלנו מהמזרח כל תשובה לתזכיר ששלחנו. לא קבלנו תשובה על התזכיר גם ממעצמות המערב, אולם, שם היתה לנו העצמנות לקיים שיחות בע"פ. אני מבקש לשמור את הדברים שאמרתי בסוד.

היו ר. ד. צ. פנקס: אני מודה למר הורוביץ על הדו"ח, ולברכו על ההצלחות, שהיו בחלקן חשובות. אני סבור שיש לחשוב על השגת לי"ש, אחרי שהסכום של 4 1/2 מיליון לי"ש ייגמר. נחזור להאגת שאלות ושמיעת תשובות בקשר לדו"ח ששמענו, בישיבה שתתקיים מחר בבקר.

1. תקציב הבחירות:

היו ר. ד. צ. פנקס: מונח לפני מכתב מהאוצר בקשר לתקציב הבחירות. (קורא את המכתב). בזמנו הוגשה הצעת תקציב לבחירות, בו בקשו 50,000 ל"י; במכתב אחר בקשו 250,000 ל"י. ד"ר אולשן, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, ספר לי על מיבנה התקציב הזה ודרש להעמיד לרשותו סכום של 250,000 ל"י כמיקדמה, עד להגשת התקציב המפורט לוועדה. החוק קובע שועדת הבחירות צריכה להגיש לוועדת הכספים הצעת תקציב, לוועדת הכספים רשאית לאשר או לדחות; התקציב המאושר עומד לרשותו של יו"ר ועדת הבחירות. הוכנו תקציבים כוללים, בלתי מפורטים, בסכום של כחצי מיליון ל"י, לביצוע הבחירות. ועדת הבחירות המרכזית בחרה בוועדה בת שלושה אנשים, שמתפקידה להגיש לוועדת הבחירות הצעת תקציב מפורטת ומעובדת, לשם הגשתו אח"כ לוועדת הכספים. החברים הבטיחו להגיש את הצעת התקציב, אולם הוא טרם הוגש. ד"ר אולשן טוען בצדק, שמתפקידו לבצע את החוק, אלא שהחוק קבע פרוצדורות העולות בכסף רב. למשל, הצגת רשימות הבוחרים ב-2,000 אזורים קלפי, וכל הכרוך בזה, עולה בסכומים גדולים. המחלקה לסטטיסטיקה מכינה את רשימות הבוחרים; אולם, שם יש מחסור בכוח אדם ובחומרים לעבודה. המכונה שעליה עובדים מסובלת להוציא שם העתקות בבת אחת; אולם, מכיון שהחוק קובע שכל חבר ועדת הבחירות צריך לקבל את רשימת הבוחרים, יש צורך בהכנת העתקות נוספות של הרשימה לפי החישוב, עולה כל רשימה נוספת 1,000 ל"י. יש צורך לשכור מקומות שבהם יוכלו להעמיד שולחנות, לשם האגת הרשימות. צריך להיות אדם מיוחד לשמירה על כל רשימה 10 שעות ביום, כלומר, יותר מיום עבודה, מה שכרוך בהוצאה נוספת. יש צורך להציג את הרשימות 10 ימים ב-2,000 מקומות.

כדי לאמן את האנשים, כיצד להציג את הרששות, לש להדריכם במלאכה זו שלוש ימים לפני כן. ישנה הוראה לקבוע במחנות הצבא לוחות אשר יאפשרו הדבקה המצע, הודעת על אספות וכו', לכל רשימה לחוד. יש צורך ב-600 לוחות העולים בסכומים גדולים למדי. מלבד זאת יש להכין קלפיות, להכין פתקאות מעטפות ותאים. ייתכן שמשרד הפנים ידרוש, כדי לאפשר את מסירת פנקסי הזיהוי לכולם, סכומים נוספים לעובדים מיוחדים, משרד הפנים מטוגל באופן רגיל להוציא עשרים אלף פנקסים לחודש, זכעת עליו להוציא פנקסים פנקסים מאתיים חמישים אלף פנקסי זיהוי. עד אפריל הוצאו שלושים ושבע אלף פנקסים. יושב ראש ועדת הבחירות ביקש להעמיד לרשותו מאתיים חמישים אלף ל"י עד לחשבון, בהנחה שהתקציב יהיה בסכום של חצי מיליון ל"י.

הואיל ועדת הכספים תהיה מוכנה בכל רגע להענות לדרישה לרונן בפרטי התקציב כשיוגש, אני סבור שאיננו צריכים לאשר מיד מאתיים חמישים אלף ל"י. לא יספיקו להוציא את הסכום הזה עד לישיבה הבאה. אני מציע לאשר סכום של מאה אלף ל"י, כדי שתהיה אפשרות ליושב ראש ועדת הבחירות לחתום על התחייבויות. ד"ר אולשן ביקש מהאוצר להעמיד לרשותו סגנון גזברות, ואבי מקרה שהאוצר ימצא את האנשים הדרושים.

א. בהיר: לפני שבוע הגישו לוועדת הבחירות המרכזית לא הצעת תקציב אלא הצעת ביניים. נכון הדבר שהתקציב תלוי בחוק. אם יש צורך לפי החוק להציג את הרשימות עשדה ימים, עשר שעות ביום, הרי במקרה שמי שהוא יוציא רשימה ממקום מסויים, פוסל הדבר את הבחירות. לכן אי אפשר להניח את הרשימה על שולחן או להדביקה על קיר, אלא סוכרחים לשמור עליה בכל מקום ומקום. המחלקה הסטטיסטית עובדת במכוונות מנפקות, ורושמת כתובות. אם עבר אדם לכתובת אחרת, יופיע ברשימה במקום שבו גר ששה חדשים לפני הבחירות, אם לא הודיע על שינוי כתובתו למחלקה הסטטיסטית. לפי החוק יש לכל אדם רשות לדרוש להעבירו לקלפי שלו. לפחות 20% מהתושבים שינו את מקומות מגוריהם. ישנם אנשים שאינם יכולים לקרוא עברית ולמצוא מקומות בקלות. על אף כל הקשיים האלה, עלינו לקיים את הבחירות לפי החוק. אני מציע לוועדת הכספים למסוך על ועדת הבחירות המרכזית. ד"ר אולשן אינו אוהב להוציא כסף בקלות. שלושים ושלושה חברי ועדת הבחירות, בתוכם 6-7 חברי כנסת מכל הספלגות, החליטו פה אחד להעמיד לרשות ד"ר אולשן מאתיים וחמישים אלף ל"י. עליו להתחייב כבר היום על סכומים, כדי להשיג מקומות להצגת הרשימות, לקיום הבחירות, לקלפיות, לערעורים, להדרכת הבוחר וכו'. עבור מקומות אלה, עליו לשלם מראש, אען הגיון בכך שנאשר בכל שבוע סכום נוסף. אם תהיה ביקורת של האוצר על הוצאת הכספים, הרי מובטחני שלא יהיה בזבוז.

ס. זגני: יושב ראש ועדת הבחירות ביקש מאתנו ב-7 במאי 50 אלף לירות. אמרתי לו שאיני יכול לקבל למסור את הכסף, בלי אישור ועדת הכספים. ביום השישי האחרון דיבר אתי ד"ר אולשן על אותו סכום. באופן בלתי ושמתי אני יודע שבועדת הבחירות המרכזית הכינו שתי הצעות, הצעה מינימלית והצעה סכסימלית, אשר טרם נבחנו. כתוספת לתקציב, הציע שר האוצר לתת למטרת הבחירות רק מאתיים וחמישים אלף, כי אי אפשר להוציא סכום יותר גדול למטרה זו מהתוספת. איננו יכולים לשלם רבע מיליון ל"י בבת אחת. מכיון שלא יוצאו את הסכום במשך שבוע שבועיים, אני מציע לאשר חמישים אלף ל"י.

פ. נפתלי: קשה לחאר שיוציאו רבע מיליון ל"י בבת אחת, אולם, כדי לאפשר ליושב ראש ועדת הבחירות לעשות את המידורים הדרושים, עליו לדעת שיהיו לו הסכומים להוצאות, ושבאפשרותו להתחייב על הוצאות שונות.

היו"ר ד. צ. פנקס: אינני חושד בדר' אולשן שיבזבז כסף. אולם אנו יושבים בוועדת כספים, והטל עלינו לאשר את התקציב אשר יוגש על ידי ועדת הבחירות. איננו יכולים לאשר סכום כולל. משום כך, וגם כדי לזרז את ועדת הבחירות, אני מציע להעמיד לרשות יושב ראש ועדת הבחירות מאה אלף ל"י.

אני מציע לאפשר ליושב ראש ועדת הבחירות להתחייב בגבול סכמימלי של סאתיים וחמישים אלף ל"י. כמו כן אני מציע להתנות, שביום ב' הבא נקבל את הצעה התקציב.

א. בהיר:

לא נוכל לקבל את הצעת התקציב ביום ב' הבא, כי הצעה זו טובא למליאת ועדת הבחירות רק ביום א'. הולם אני סבור שאפשר יהיה להגיש את ההצעה לוועדת הכספים של הכנסת בעוד שבועיים. אני מציע להעמיד לרשות יושב ראש ועדת הבחירות סאה אלף ל"י, מתוך הנחה שתהיה לו רשות להתחייב בגבול של 250 אלף ל"י. כל ההזמנות עוברות דרך המזמין הממשלתי, והוא לא יחתום על הזמנות בלי אישור.

ד"ר י. בדר:

אני חושב שצריך לתת לוועדת הבחירות המרכזית אפשרות לעבוד, אנו יושבים לא בתוך גוף סוברני אלא בתוך גוף סטטורי, שקיבל סמכות ידועה בחוק הבחירות. יש לנו זכות לפי החוק לאשר את תקציב הבחירות. אינני בטוח שמסכות זו כוללת גם סמכות להסכים למפרעות כל כך גדולות. אינני בטוח אם יש לנו סמכות לאשר תקציב חלקי, אולם ברור לי שאיננו יכולים לאשר מפרעות. בקשר למפרעות על הועדה לפנות לאוצר. אינני יודע בדיוק, מה היא הסמכות להחליט על תקציב זה מתוך מסגרת התוספת המיוחדת שהוחלט עליה בחוק התקציב. אני נוטה לחשוב שיש לכלול את ההוצאה הזאת במסגרת התוספת, כי זוהי הוצאה כלי הכנסה.

הי"ר ד. צ. פנקס:

אמרתי שהכסף הזה יוצא מהתוספת המיוחדת לתקציב. (קורא את הסעיף הדין בתקציב הבחירות). אנו יכולים לקבוע שיש לתת לוועדת הבחירות תקציב חלקי של סאה אלף ל"י, ושהאוצר יעמיד סכום זה לרשות יושב ראש ועדת הבחירות. כן אנו נרשום לפנינו שיושב ראש ועדת הבחירות יהיה רשאי להתחייב על סכומים נוספים, אם יראה צורך בכך. עד להגשת התקציב בעוד שבועיים, בגבול של סאתים וחמישים אלף ל"י. הכספים יילקחו מהתוספת המיוחדת לתקציב.

ס י כ ו ס
=====

הוחלט לאשר לוועדת הבחירות תקציב חלקי של סאה אלף ל"י שיועמד לרשות יושב ראש ועדת הבחירות. יושב ראש ועדת הבחירות יהיה רשאי להתחייב על סכומים נוספים בגבול של סאתיים וחמישים אלף ל"י, עד להגשת התקציב הבחירות לוועדת הכספים.

ז. מתן ערבות לסוכנות:

הי"ר ד. צ. פנקס: על סדר יומה של הועדה עומדת הצעה למתן ערבות לסוכנות בסך מיליון ל"י. אני מבקש להזמין למחר נציגי הסוכנות, על מנת שננסה לקשור את הערבות הזאת עם התקציב הקללסה, שגם הוא עומד על סדר יומנו.

אני חייב למסור לוועדה שהסוכנות החליטה, בקשר עם תקציב הקליטה, להכריז, בשותפות עם קרן היסוד על מגבית מיוחדת במדינה בשם "שער העליה", כדי להשיג שנים וחצי מיליון לירות, כסכום חד-פעמי, לכיסוי הוצאות קבלת העולים מהרגע בו הם יורדים מהאניה עד לרגע בו הם מועברים למעברות. אלה שנדרשים לתת יד לתרומה זו, דורשים לשחרר תרומות אלו מסס הכנסה. התנהל על כך מסא ומתן בין הסוכנות והאוצר. הייתי רוצה שדר' ברגמן ישתתף סחר בישיבה, על מנת למסור לנו את מסע עבודת האוצר בענין זה. כמוכן, שדבר זה דורש שינוי חוק.

ד"ר י. בדר: אני רוצה להזכיר לחברי הועדה שהם הסכימו פה אחד, בזמן מתן הערבות לסוכנות, שלפני כל החלטה נוספת על ערבות לסוכנות היהודית, יקויים דיון כללי ומקיף על כל הבעיה, ויימצא הסדר כולל לבעיות אלו. אני מתנגד לדיון על מתן גרוש אחד לסוכנות, לפני הדיון הכללי וההחלטות בקשר לבעיות הכלליות של הקליטה.

היו"ר ד. צ. פנקס: אני קושר את שאלת מתן הערבות עם הדיון על מקציב הקליטה. לשם כך ביקשתי שיופיעו מחר אנשי הסוכנות.

ח. מתן ערבות לסוכנות:

היו"ר ד. צ. פנקס: חברי הועדה זוכרים בודאי שהאוניברסיטה קיבלה מהבנק האומי הלוואה בסך מאתיים וחמשים אלף ל"י לתקופה של 10 שנים, בערבות הממשלה. הממשלה מבקשת את הועדה להסכים למתן ערבות נוספת בסכום של תשעים וחמשה אלף ל"י לסוכנות, לפי התנאים בהם קיבלו את הערבות האוניברסיטה וסכון וייצמן.

מתן הערבות בסך 95,000 ל"י לסוכנות בתנאים כהם ~~שש~~ ניתנה הערבות לאוניברסיטה ולסכון וייצמן, אושר על ידי הועדה.

ס י כ ו ם :
=====

הישיבה נועלה בשעה 13.00